

ומאחר ש"יחיד ורבים הלכה כרבים" סבר רבא שהקפריסין מותרים משום ערלה שהרי הם שומרים על האביונות רק בעודם קטנים כשעדיין אין שם "פרי" עליהם וממילא אינם נחשבים כ"שומר פרי".

מתקופה לה רב שימי מנהרדעא: וכי בשאר אילני חוץ מהגפן מי פליגי רבנן עליה דרבי יוסי?

והתנן: מאימתי מאיזה שלב בגידול הפרי נאמר הדין שאין קוצצין את האילנות בשביעית מחמת האיסור להפסיד את הפירות שגדלים עליהם,

בית שמאי אומרים: כל האילנות — מהזמן שיוציאו את הפרי כבר חל האיסור לקוצצם, ובית הלל אומרים: החרובין אסור לקוצצם רק מהזמן שישרשרו [משייראה בהם כמין "שרשרת"], והגפנים אסור לקוצצם רק משיגרעו, ולקמן יבואר מהו שיעור זה. והזתים אסור לקוצצם מהזמן שיניצו [משיגדל ה"נץ" סביבם], ושאר כל האילנות משיוציאו את הפרי וכדברי בית שמאי(2).

מבאר הגמרא מהו שיעור "גרוע" שהוזכר בברייתא:

ואמר רב אפי: בכל מקום ששנו חכמים "בוסר" — הוא "בוסר" הוא "גרוע" הוא

והאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: הני "מתחלי" [הקליפות השומרות על התמרים בתחלת גידולם בהיותם קטנים] דערלה, — אסרי, הואיל ונעשו שומר לפירי!

והרי קליפות אלו הנחשבות שומר לפירי — אימת הוי [באיזה זמן שומרים הם על הפרי], בכופרא כשעדיין התמרים קטנים ונושרים מהם זמן רב קודם לבישולם, בדומה לקפריסין שעל האביונות, ובכל זאת קא קרי ליה שומר לפירי ואסור משום ערלה!?

מתרצת הגמרא: רב נחמן — סבר לה כרבי יוסי הסובר שגם זמן רב קודם בישול הפרי הריהו נחשב ל"פרי" ונאסר משום ערלה ולכן גם השומר שהיה עליו קודם בישולו נחשב ל"שומר הפרי" ונאסר אף הוא משום ערלה.

דתנן: רבי יוסי אומר: סמדר [ענב בשלב שהפרחים שעל הגפן נושרים וכל גרגיר ניכר לעצמו] על אף קוטנו הריהו אסור משום ערלה מפני שהוא נחשב כבר פרי.

ופליגי רבנן עליה, וסוברים שבשלב זה עדיין אינו נחשב לפרי וממילא גם השומר שלו אינו נחשב ל"שומר הפרי" ואין לאוסרו.

ואליה רבא (שם סק"ב) הסוברים שברכתם "שהכל", משום שלא נטעו את האילן לדעת אכילת הקליפות וברובם משליכים אותם ואינם טורחים לרקחם בסוכר או דבש. ולהלכה: המשנ"ב (ר"ב סקל"ט) פסק שמספק יש לברך עליהם "שהכל", ועיין בחזון איש (ל"ג סק"ב) שהאריך בענין.

2. א. כתבו הראשונים [עיין תוספות רא"ש רשב"א וטור (ר"ב)] ששיעורים אלו שנשנו במשנה לענין איסור קציצת אילן בשביעית יש בהם בכדי ללמדנו גם לענין ברכה שכל שהפרי קטן מהשיעור המוזכר אין לברך עליו "בורא פרי העץ" אלא בורא פרי האדמה, וכן נפסק בשו"ע (ר"ב ס"ב) וברמ"א שם. אכן הגר"א (שם)